

70-LECIE I KATEDRY i KLINIKI KARDIOLOGII WARSZAWSKIEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO

17 stycznia 2023 roku uroczystie obchodziliśmy 70-lecie I Katedry i Kliniki Kardiologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. W 1953 roku decyzją władz Akademii Medycznej w Warszawie została powołana IV Klinika Chorób Wewnętrznych, której następczynią jest I Katedra i Klinika Kardiologii WUM.

Historia

Pierwszym kierownikiem IV Kliniki Chorób Wewnętrznych został doc. Zdzisław Askanas, oddelegowany z II Kliniki Chorób Wewnętrznych z trzema asystentkami – Wandą Mikołajczyk, Cecylią Słucką, Barbarą Tenenbaum. Klinika mieściła się w Szpitalu Dzieciątka Jezus przy ul. Lindleya.

Prof. Zdzisław Askanas – inicjator powstania Kliniki – był postacią niezwykłą. Jego droga życiowa była pełna dramatycznych wydarzeń, począwszy od obrony Warszawy w 1939 roku, po pobyt w getcie warszawskim. Uczeń prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, pierwszy konsultant krajowy w dziedzinie kardiologii, jeden z twórców podstaw nowoczesnej kardiologii w okresie powojennym w Polsce. Dał początek szkole zwanej *szkołą Askanasa* – Warszawskiej Akademickiej Szkole Kardiologicznej (WASK), z której wywodzi się wielu samodzielnych pracowników nauki i kierowników, nie tylko Klinik kardiologicznych w Polsce.

Pod kierunkiem prof. Askanasa Klinika w krótkim czasie stała się czołowym ośrodkiem kardiologicznym w Polsce wprowadzającym nowatorskie rozwiązania w zakresie leczenia świeżego zawału serca, intensywnej terapii kardiologicznej, elektrostymulacji serca i rehabilitacji kardiologicznej. Szereg kierunków badań w niej

Wystąpienie JM Rektora WUM prof. Zbigniewa Gacionga

prowadzonych miało charakter pionierski nie tylko w skali kraju, ale również Europy.

Niewątpliwie w dużym stopniu była to zasługa prof. Zdzisława Askanasa – niekwestionowanego autorytetu, tytana pracy i wizjonera, którego idee i plany dotyczące kardiologii wybiegały daleko poza współczesny mu okres. W krótkim czasie udało mu się zebrać wokół siebie zespół młodych, zdolnych i twórczych entuzjastów kardiologii.

W 1961 roku prof. Zdzisław Askanas mianowany został pierwszym w historii specjalistą krajowym w zakresie kardiologii – dziedziny rozwijającej się dotąd w obrębie interny. Będąc konsultantem wy-

kazywał dużą troskę o rozwój kardiologii w kraju. W 1961 roku zorganizował opartą na bazie Kliniki Centralną Przychodnię Chorób Układu Krążenia. Powstały w niej m.in. takie działy, jak Ośrodek Epidemiologii Chorób Układu Krążenia, rehabilitacja kardiologiczna, Centralny Bank Urządzeń do Implantacji (stymulatory serca, elektrody, sztuczne zastawki, oksygenatory), z których korzystały ośrodki kardiologiczne i kardiologiczne z całej Polski.

W 1963 roku w IV Klinice Chorób Wewnętrznych AM powstał pierwszy w Polsce Oddział Intensywnej Opieki Kardiologicznej (OIOK). Doświadczenia reanimacyjne zespołu Kliniki zostały

Gospodarze spotkania prof. Grzegorz Opolski i prof. Marcin Grabowski oraz zaproszeni goście, m.in.: dr Łukasz Jankowski – Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej, prof. Dariusz Kosior, prof. Rafał Krenke – Dziekan Wydziału Lekarskiego WUM

W gronie zaproszonych gości byli Prezesi Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego: prof. Adam Torbicki, prof. Waldemar Bansiak, prof. Witold Rużyłło

przedstawione w monografii „Reanimacja kardiologiczna” wydanej pod red. prof. Zdzisława Askanasa. Była to pierwsza tego typu pozycja książkowa w Polsce, wysoko ceniona i ciesząca się dużą popularnością również zagranicą.

W 1965 roku rozpoczęto wykonywanie w klinice zabiegów wszczepiania stymulatorów serca. Ośrodek był drugim w Polsce po klinice w Gdańsku, gdzie takie zabiegi rozpoczęto dwa lata wcześniej. Pierwsze implantacje odbyły się we współpracy z kardiochirurgiem prof. Ludwikiem Manteufflem-Schöege (Klinika Chirurgii Klatki Piersiowej Instytutu Gruźlicy). W skład zespołu Kliniki zaangażowanego w elektroterapię wchodził doktorzy: Ma-

riusz Stopczyk, Zygmunt Sadowski, Tadeusz Kraska, Aleksander Askanas, Marian Pieniak, a później dołączyli Jacek Ryszard Żochowski i Antoni Radecki.

W klinice prowadzono unikalne badania nad zaburzeniami hormonalno-metabolicznymi w świeżym zawałe serca w modelu eksperymentalnym i u ludzi. Prace te opublikowane w drugiej połowie lat 60-tych, udowodniły, że odczyn adrenergiczny występujący w ostrym zawałe serca nie jest reakcją kompensacyjną, jak sądzono, lecz patologiczną, która dodatkowo obciąża serce. Inicjatorem tych badań był dr Leszek Ceremużyński, a jego współpracownikami byli dr Jerzy Kuch i dr Krystyna Herbaczyńska-Cedro (Instytut Me-

dycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN). W efekcie powstały przesłanki teoretyczne do podjęcia nowej terapii polegającej na hamowaniu odczynu adrenergicznego przez stosowanie beta-adrenolityków.

Z inicjatywy prof. Zdzisława Askanasa wypracowany został „polski model” rehabilitacji pozawałowej, zaakceptowany i później propagowany przez Światową Organizację Zdrowia (ŚOZ). W skład zespołu wchodził doktorzy: Stanisław Rudnicki, Stanisław Siek, Jan Tylka, Kazimierz Wrześniewski, Konstanty Ślizdziński, Jadwiga Fijołek-Barylak, Katarzyna Tymińska.

Pod kierunkiem prof. Zdzisława Askanasa zespół doktorów w składzie: Stefan Rywik, Danuta Liszewska, Jerzy Korewicki, Bogusław Szczypiorowski, Eugeniusz Michalski prowadził unikalne na tamte czasy badania epidemiologiczne nad chorobowością i zapadalnością na chorobę wieńcową oraz nadciśnienie tętnicze w populacjach Płocka i Sochaczewa. Przeprowadzono również badanie nad oceną występowania zawału serca wśród ludności Warszawy.

W 1965 roku Klinikę przekształcono w Instytut Kardiologii AM. W wyniku kilkuletniej pracy kilkudziesięciu specjalistów z całego kraju i współpracowników prof. Zdzisława Askanasa zatrudnionych w Instytucie Kardiologii AM w Warszawie, powstał „Program zapobiegania i zwalczania chorób układu krążenia w Polsce” – pierwszy tego rodzaju dokument, opublikowano w 1973 roku.

W 1974 roku umiera prof. Zdzisław Askanas. Funkcję kierownika Kliniki pełnił przez 21 lat (1953–1974 r.).

W 1974 roku na kierownika Kliniki został powołany doc. Tadeusz Kraska. Był uczniem prof. Zdzisława Askanasa. W latach 1976–1981 pełnił funkcję prorektora ds. Klinicznych AM oraz Dyrektora Instytutu Chorób Wewnętrznych AM. W 1976 roku Klinika Kardiologii wraz ze współtworzącymi ją jednostkami Instytutu Kardiologii AM weszła w skład nowo powołanego Instytutu Chorób Wewnętrznych i przyjęła nazwę Kliniki Kardiologii Instytutu Chorób Wewnętrznych AM.

W drugiej połowie lat 70-tych w klinice prowadzone były jedne z pierwszych w Polsce badań nad ograniczeniem obszaru zawału mięśnia sercowego z wykorzystaniem:

HISTORIA

nitrogliceryny, metoprololu, hydrokortyzonu, KIG (Potas, Insulina, Glukoza), streptokinazy, kontrapulsacji, a także pomiaru elektrokardiograficznego i enzymatycznego wielkości zawału oraz czynników prognostycznych w zawałe serca (Jacek Żochowski, Jerzy Korewicki, Grzegorz Opolski, Adam Ostrzycki, Tomasz Zieliński).

Tradycyjnie Klinika należała do przodujących ośrodków w kraju w zakresie elektrostymulacji serca. Liderem zespołu zajmującego się elektroterapią był doc. Mariusz Stopczyk (zespół stanowili również: Zygmunt Sadowski, Marian Pieniak, Grzegorz Opolski, Roman Steckiewicz, Hanna Szwed). W 1976 roku w ośrodku tym wszczepiono także pierwsze stymulatory zasilane energią jądrową w Polsce (Ireneusz Pomaski, Mariusz Stopczyk, Marian Pieniak, Tadeusz Kraska, Zygmunt Sadowski, Jacek Żochowski), które jednak okazały się nie mieć przyszłości w elektroterapii. W klinice w ramach grantów naukowo-badawczych prowadzono nowatorskie projekty dotyczące stymulacji przepony i jelit oraz baterii biogalwanicznych (Mariusz Stopczyk, Marian Pieniak, Bohdan Bukowiecki, Grzegorz Opolski).

Kierownik Kliniki czynił starania na rzecz utworzenia w uczelni Kliniki kardiologii. Przejściowo w tym celu w 1976 roku na bazie 30-łóżkowego oddziału na V piętrze w bloku B Klinik Chirurgicznych w szpitalu przy ul. Banacha powstał pododdział kardiologiczno-kardiologiczny zajmujący się m.in. implantacją stymulatorów oraz diagnostyką inwazyjną wad serca i choroby wieńcowej. Część kardiologiczną zespołu stanowili rotujący się asystenci Kliniki: Zygmunt Sadowski, Marian Pieniak, Krzysztof Putkiewicz, Hanna Szwed, Adam Ostrzycki, Grzegorz Opolski, Andrzej Zieliński, Tomasz Zieliński, Tomasz Antoniak. Na rzecz oddziału w ramach Zakładu Radiologii 1–2 razy w tygodniu rozpoczęto wykonywanie cewnikowania serca i koronarografie (Krzysztof Putkiewicz, Andrzej Zieliński).

W 1980 roku po rozwiązaniu Instytutu Chorób Wewnętrznych AM nazwę Kliniki Kardiologii Instytutu Chorób Wewnętrznych zmieniono na Katedrę i Klinikę Chorób Wewnętrznych i Kardiologii.

W 1986 roku Klinika została przeniesiona ze szpitala przy ul. Lindleya do nowo wybudowanego bloku „D” CSK

Wystąpienie prof. Grzegorz Opolskiego, kierownika Kliniki Kardiologii w latach 1998–2021 – „Od IV Kliniki Chorób Wewnętrznych do I Katedry i Kliniki Kardiologii”

Wystąpienie prof. Tadeusza Tołłoczko, byłego Rektora WUM

AM przy ul. Banacha 1a. Klinika składała się z oddziału kardiologii liczącego 52 łóżka i 18 łóżkowego oddziału intensywnej opieki kardiologicznej, który został wyposażony w nowoczesny sprzęt.

W połowie lat 90-tych Klinika pozyskała aparaturę do badań elektrofizjologicznych w ramach środków przyznanych przez Komitet Badań Naukowych. Pozwoliło to na rozpoczęcie inwazyjnych badań elektrofizjologicznych, a następnie ablacji pęczka Hisa.

W 1998 roku prof. Tadeusz Kraska po 24 latach kierowania Kliniką odchodzi na emeryturę (1974–1998 r.). Kierownictwo Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych i Kardiologii AM w Warszawie obejmuje prof. Grzegorz Opolski, który był związa-

ny z Kliniką od czasu ukończenia studiów w 1974 roku. Głównym wyzwaniem, przed którym stanął nowy kierownik Kliniki był rozwój kardiologii inwazyjnej, elektrofizjologii klinicznej i powstanie w szpitalu kardiologii inwazyjnej, która była niezbędna dla rozwoju nowoczesnej kardiologii. Dzięki powstaniu pododdziału kardiologii inwazyjnej z pracownią hemodynamiczną w 2000 roku Klinika rozpoczęła całonocny dyżur leczenia inwazyjnego ostrych zespołów wieńcowych.

W XXI wiek wkroczyliśmy z oddziałem kardiologii, który następnie przekształcił się w Klinikę Kardiologii wchodzącą w skład Katedry. Pierwszym kierownikiem Kliniki był prof. Kazimierz Suwalski.

Wystąpienie prof. Marcina Grabowskiego, aktualnego kierownika Kliniki Kardiologii – „I Katedra i Klinika Kardiologii – terażniejszość i przyszłość”

W gronie obecnych gości m.in.: Filip Nowak – Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia, Maciej Miłkowski – podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia, poseł Tomasz Latos – Przewodniczący Sejmowej Komisji Zdrowia

W 2011 r. Klinika wzbogaciła się o dodatkowe sale, została oddana do użytku sala operacyjna do implantacji stymulatorów i defibrylatorów oraz Pracownia Kontroli Implantowanych Urządzeń Serca i Telemedycyny.

W 2018 roku otwarty został pododdział Kliniczny Elektrokardiologii składający się z nowoczesnej sali hybrydowej i 7 łóżkowej bazy, co znacznie rozszerzyło możliwości wykonywania złożonych, innowacyjnych zabiegów ablacyjnych i urządzeń wszczepialnych.

W 2020 roku w ramach Katedry powołano Zakład Diagnostyki i Ambulatoryjnej Opieki Kardiologicznej. Jednocześnie pozyskano bazę do rozwoju nowoczesnej

opieki ambulatoryjnej. W efekcie nastąpiło kilkukrotne zwiększenie liczby specjalistycznych porad ambulatoryjnych, uruchomienie programu koordynowanej opieki nad pacjentami po zawale serca oraz programów lekowych.

W związku z rozwojem bazy Kliniki w 2021 roku przyjęto nową strukturę Kliniki, którą tworzą: Oddział Kliniczny Kardiologii Ogólnej, Oddział Kliniczny Intensywnej Opieki Kardiologicznej, Oddział Elektrokardiologii oraz Zakład Nieinwazyjnej Diagnostyki i Ambulatoryjnej Opieki Kardiologicznej.

W 2021 roku prof. Grzegorz Opolski po 23 latach kierowania Kliniką odchodzi na emeryturę. Kierownictwo I Katedry

i Kliniki Kardiologii obejmuje prof. Marcin Grabowski, wychowanek studenckiego koła działającego przy klinice.

Terażniejszość i przyszłość

Działalność dydaktyczna Kliniki obejmuje nauczanie studentów Wydziału Lekarskiego, Farmaceutycznego oraz Wydziału Nauk o Zdrowiu. Jedna czwarta wszystkich godzin pensum dydaktycznego realizowana jest w języku angielskim dla studentów English Division z kilkudziesięciu krajów świata. Łączna liczba godzin nauczania w ciągu roku wynosi ponad 8 tys.

Przy klinice działają dwa koła naukowe: SKN przy Klinice Kardiologii dla studentów polskojęzycznych prowadzone przez dr. hab. Pawła Balsama oraz „Cardiology Club” dla studentów anglojęzycznych prowadzone przez dr. Michała Pellerę i dr. Marka Wawrzacza. Łącznie w pracach uczestniczy ponad 200 studentów. W okresie wakacyjnym Klinika organizuje kardiologiczno-internistyczny obóz studencki w Brodnicy. Od kilku lat studenckie koło naukowe zajmuje pierwsze miejsce w rankingu kół naukowych WUM, w roku 2022 będąc na pierwszym miejscu wśród kół o profilu klinicznym i na drugim miejscu w rankingu wszystkich kół naukowych WUM. Klinika dysponuje zestawem nowoczesnych fantomów do nauki resuscytacji oraz centrum symulacji zabiegów ablacji, koronarografii czy implantacji stymulatora serca. W celach dydaktycznych stworzono również repozytorium filmów „Virtual Reality” z przeprowadzanych zabiegów kardiologicznych.

Klinika należy do liderów szkolenia podyplomowego w Polsce. Obecnie w klinice szkoli się 25 rezydentów w zakresie kardiologii i 5 w zakresie chorób wewnętrznych. W klinice organizowane są liczne międzynarodowe i krajowe kursy doskonalenia zawodowego.

Dużą popularnością cieszą się kursy specjalizacyjne z kardiologii, kursy doskonalące dla ordynatorów oddziałów kardiologicznych oraz warsztaty echokardiograficzne, elektrofizjologiczne i hemodynamiczne. Ważne znaczenie edukacyjne mają publikacje multimedialne z zakresu echokardiografii oraz diagnostyki i leczenia inwazyjnego choroby wieńcowej.

HISTORIA

Klinika należy do liderów WUM w zakresie aktywności naukowej. W podsumowaniu (rankingu naukowym) wszystkich jednostek WUM za rok 2021, w którym uwzględniono publikacje, projekty i patenty, Klinika zajęła pierwsze miejsce pod względem całkowitej liczby punktów i piąte miejsce pod względem liczby punktów przypadających na pracownika.

Działalność naukowo-badawcza tradycyjnie skupia się na ostrych zespołach wieńcowych, niewydolności serca, migotaniu przedsionków, elektroterapii serca, farmakoterapii oraz prewencji chorób sercowo-naczyniowych. W ostatnich latach coraz więcej miejsca zajmuje współpraca interdyscyplinarna w zakresie leczenia niewydolności serca, zabiegów hybrydowych w miażdżycy wielopoziomowej, chorobach strukturalnych serca i ablacji zaburzeń rytmu. Przedstawiciele Kliniki biorą udział w rekomendacjach eksperckich dotyczących wprowadzania standardów telekardiologii w Polsce oraz wykorzystania aplikacji na urządzenia mobilne w celu wspomagania diagnostyki i terapii kardiologicznej.

Klinika jest współorganizatorem wielu kongresów i konferencji kardiologicznych. Na szczególne podkreślenie zasługuje organizacja od 17 lat własnej konferencji – Warszawskich Dni Kardiologii Akademickiej (WDKA). W tym roku odbyła się XVII edycja WDKA.

W zakresie działalności leczniczej Klinika należy do czołowych ośrodków kardiologicznych w kraju. Od lat w różnych rankingach oddziałów kardiologicznych zajmuje miejsce w pierwszej piątce najlepszych ośrodków w Polsce. Atutem Kliniki jest jej pełnoprofilowy charakter, obejmujący wszystkie dziedziny kardiologii i obecność na miejscu kardiologii oraz innych wysokospecjalistycznych klinik, co pozwala na kompleksowe leczenie trudnych chorych.

W klinice jest hospitalizowanych około 6 tys. chorych w ciągu roku. W ostatnim roku wykonano ponad tysiąc przeszskórnych zabiegów stentowania tętnic wieńcowych, w tym około 400 w ostrych zespołach wieńcowych, 200 przeszskórnych zabiegów wszczepienia zastawki aortalnej, ponad 50 zabiegów redukcji niedomykalności zastawki mitralnej i trójdzielnej. W zakresie elektroterapii w ośrodku wszczepianych jest rocznie 550 stymulatorów, 150 defibry-

latorów serca, wykonywanych jest 50 zabiegów usuwania elektrod wewnątrzsercowych oraz ponad 650 zabiegów ablacji w leczeniu zaburzeń rytmu serca. Klinika należy do referencyjnych ośrodków w Polsce w zakresie przeczłonnego usuwania elektrod. W zakresie diagnostyki kardiologicznej wykonywanych jest rocznie ponad 6,5 tysiąca badań echokardiograficznych przezklatkowych, 550 badań echokardiograficznych przezprzełykowych, 250 echokardiograficznych badań kontrastowych i 100 prób obciążeniowych, 2 tysiące badań holterowskich ekg i ciśnienia tętniczego, 1,5 tysiąca testów wysiłkowych i 100 badań ergospirometrycznych. W klinice realizowany jest program KOS-zawał. W ramach poradni kardiologicznej rocznie udzielanych jest ponad 5 tysięcy porad. Pod opieką pracowni kontroli urządzeń wszczepialnych pozostaje prawie 10 tysięcy chorych.

W ostatnich latach zespół Kliniki wprowadził cały szereg innowacyjnych zabiegów w zakresie przeszskórnego leczenia niedomykalności zastawki trójdzielnej

i mitralnej pod kontrolą echokardiografii trójwymiarowej czasu rzeczywistego, elektrostymulacji i ablacji arytmii serca z wykorzystaniem rozszerzonej rzeczywistości. Od lat rozwijana jest telekardiologia, zwłaszcza w obszarze zdalnej kontroli urządzeń wszczepialnych.

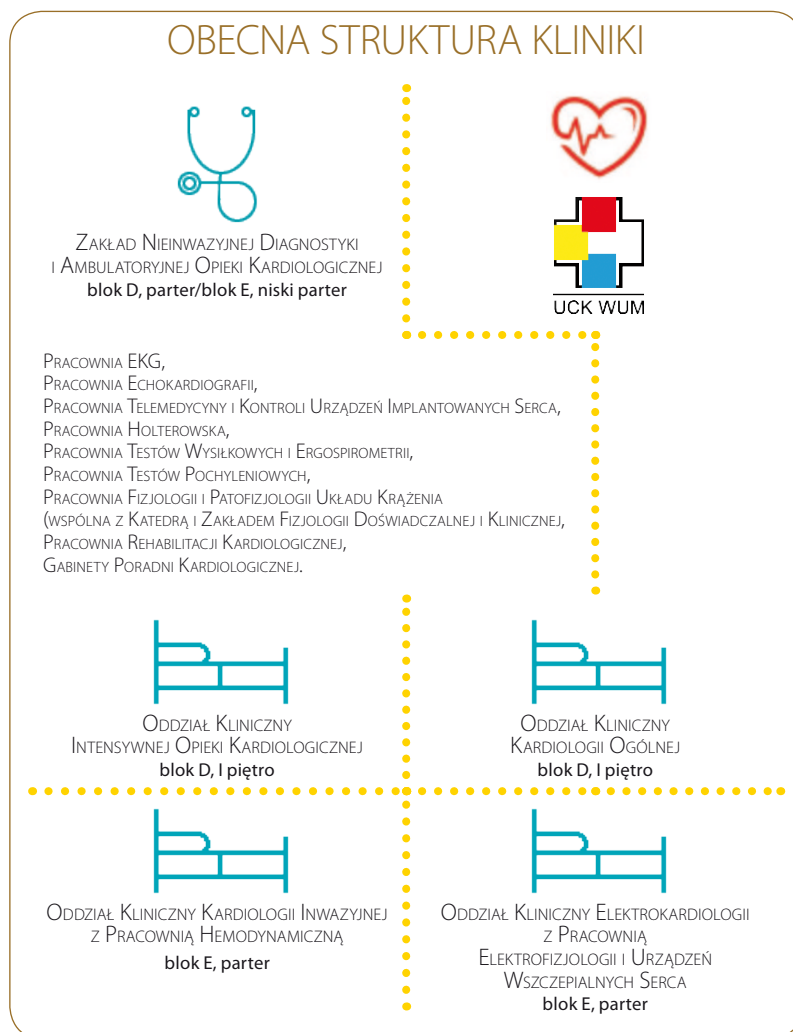
Największym atutem Kliniki są jej pracownicy: lekarze, personel pielęgniarski, techniczny i pomocniczy. Wielu z nich związanych jest, zwłaszcza z personelem średniego i pomocniczego z Kliniką od początku swojej pracy.

Tradycja i pamięć

Ważne miejsce w życiu Kliniki odgrywa przywiązanie do jej historii i kontynuowanie tradycji szkoły Askanasa.

Od śmierci prof. Askanasa tradycją są coroczne spotkania przedstawicieli zespołu Kliniki 17 stycznia przy Jego grobie na Powązkach. Następnie została ona rozszerzona na groby Jego uczniów: prof. Czermyńskiego, prof. Kraski i prof. Kucha.

OBCENA STRUKTURA KLINIKI

HISTORIA

W spotkaniach biorą udział kolejne pokolenia szkoły Askanasa oraz studenci z koła naukowego.

Dużą wagę przywiązujemy do uroczystego obchodzenia rocznic powstania Kliniki. Jubileuszowe konferencje, w których biorą udział kolejne pokolenia WASK, służą przypomnieniu historii Kliniki i zaprezentowaniu dorobku i planów rozwoju naszego ośrodka.

W 2003 roku obchodziliśmy 50-lecie powstania Kliniki. Z tej okazji na terenie Kliniki odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą założycielowi ośrodka – prof. Zdzisławowi Askanasowi i dwóm niezującym profesorom Kliniki: Mariuszowi Stopczykowi i Ryszardowi J. Żochowskiemu. „Medalem za zasługi dla AM w Warszawie” wręczonym na uroczystej sesji naukowej przez JM Rektora AM, uhonorowany został w trakcie tych uroczystości dr med. Aleksander Askanas, syn prof. Zdzisława Askanasa. Uchwałą Senatu i Rady I Wydziału Lekarskiego AM, jednostka otrzymała też, w 50 rocznicę istnienia, nową nazwę, w pełni oddającą jej rolę w kształtowaniu warszawskiej, akademickiej kardiologii: I Katedra i Klinika Kardiologii AM w Warszawie.

W 2008 roku obchodzono 55-lecie, a w 2013 roku 60-lecie Kliniki, podczas którego odsłonięto pamiątkową tablicę poświęconą pamięci prof. Tadeusza Kraski, kierownika Kliniki w latach 1974–1998.

Ważnym wydarzeniem w życiu Katedry była 50 rocznica wszczęcia pierwszego stymulatora serca w klinice. Z tej okazji odsłonięto gablotę z kolek-

Odślonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej 70-leciu I Katedry i Kliniki Kardiologii

cją 100 stymulatorów i defibrylatorów wszczepianych w klinice od połowy lat 60-tych ubiegłego wieku.

Kolejni kierownicy Kliniki kontynuują tradycję wprowadzoną przez prof. Askanasa, wyróżniania pracowników za uzyskanie stopnia doktora i doktora habilitowanego nauk medycznych. Za czasów profesora była to broszka dla pań i spinki dla panów, a obecnie jest to statuetka „Oskara kardiologicznego”.

Od 2012 roku wydawany jest kalendarz kliniczny. Na stronach kalendarza umieszczone są chronologicznie w kolejnych miesiącach najważniejsze wydarzenia z życia zespołu Kliniki. Naszym celem jest nie tylko dokumentacja poszczególnych osiągnięć Kliniki, ale również przedstawienie codziennego życia

przez pryzmat sukcesów naukowych, zawodowych i osobistych każdego z nas.

W styczniu tego roku obchodziliśmy 70-lecie powstania Kliniki. Wzięły w nim udział, obok władz uczelni, znakomitych gości i przedstawicieli zaprzyjaźnionych klinik kardiologicznych z całej Polski, również cztery pokolenia wychowanków szkoły Askanasa oraz studenci. W trakcie jubileuszowej konferencji przedstawiono ciągłość działalności naukowej i leczniczej od IV Kliniki Chorób Wewnętrznych AM do I Katedry i Kliniki Kardiologii WUM. ■

*Prof. Marcin Grabowski,
Prof. Grzegorz Opolski*

Piśmiennictwo:

1. Grabowski Marcin, Opolski Grzegorz. 70. Jubileusz Warszawskiej Akademickiej Szkoły Kardiologicznej. Wydawnictwo Medical Education, Warszawa 2023.

Pamiątkowe zdjęcie w gronie Pracowników Kliniki i zaproszonych Gości